

Citation style

Gmiterek, Henryk: Rezension über: Jaroslav Pánek, Csechy a Polska na progu czasów nowożytnych, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2014, in: Český časopis historický, 2016, 4, S. 1093-1099, DOI: 10.15463/rec.671409850

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Nemám rád, když recenze předkládají autorům, co všechno v jejich díle chybí a o čem měli ještě pojednat. Jednu okolnost bych však přece jen zmínil. Když píše naši autoři o Galileově konstrukci dalekohledu, ponechávají čtenáře v představě, jako by všechny práce vykonával sám. Galilei měl však k dispozici vlastní dílnu s několika pracovníky. Vedle soukromého vyučování a ubytování studentů ve svém domě to byl jeden z prostředků, jímž získával finance, když profesorské platy byly nízké a vyplácely se často s velkým zpožděním. Tato dílna mu také umožnila, aby dalekohledů vyrobil větší počet a vedl tak poměrně úspěšný boj proti nedůvěře k novému přístroji: věnoval jej cíti a darem celé řadě vlivných evropských osobností, mj. např. všem kurfiřtům. Jejich práva měl i český král, v daném případě Rudolf II. a tak se dalekohled brzy ocitl na Pražském hradě. Ukazuje se, jak to byl se strany Galileiho silný psychologický tah – Rudolf o dalekohledu na rozdíl od svých dvořanů nikdy nezapochyboval a do své kunstkamery si naopak opatřil několik jeho dalších exemplářů,¹³ mohučský kurfiřt vozil např. s sebou dalekohled i při svých cestách po Evropě.

Základem překladů obou latinských originálů se nestaly klasické Galileovy *Le Opere*, ani Keplerovy *Gesammelte Werke*, ale v souladu se zásadou dávat přednost moderním a spolehlivým edicím sáhli naši autoři po vydáních obou děl z devadesátých let 20. století, které vytvořila francouzská badatelka Isabelle Pantin.

Kniha je vybavena řadou doplňků. Jsou to vysvětlující ilustrace k některým částem textu, seznam edic a překladů obou děl (u Hvězdného posla je nejstarším anglický překlad z r. 1880, u Rozpravy je to až vydání v rámci sebraných spisů z r. 1941), seznam sekundární literatury, jejíž obrovský rozsah nemá u nás obdoby (zabírá dvanáct stran a uvádí 186 knih a studií), rejstřík jmen a názvů děl, zeměpisný rejstřík a rejstřík astronomických pojmů. To vše činí z recenzované knihy svazek naprosto komfortní, po němž sáhne s gustem nejen specialista, ale je přístupný i širší odborné veřejnosti. Vysokým nárokům na kvalitu dostalo plně i příbramské nakladatelství.

Josef Smolka

Jaroslav PÁNEK

Czechy a Polska na progu czasów nowożytnych

Tłumaczenie Elżbieta Baron et alii.

Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek 2014, 639 s., ISBN 978-83-8019-018-4.

Česká historiografie raného novověku, prožívající v posledním čtvrtstoletí pravou renesanci – být to platí nejen pro dějepisectví tohoto období, ale právě ono nás tu nejvíce zajímá – nacházela a nachází v prostředí polských badatelů živý ohlas. Nelze ovšem říci, že by byl stupeň recepce jejích poznatků v dílech, vycházejících z pera polských autorů, zcela uspokojivý. Největší měrou pochopitelně nacházejí ohlas práce bezprostředně spjaté s dějinami Polska nebo polsko-českých vztahů. Naproti tomu ne vždy připoutají polský zájem

13 Ukázala na to přesvědčivě Bekeť BUKOVINSKÁ, srov. *Studia Rudolfina* 5, 2005, s. 75n. To je snad jediná práce, která se nedostala do soupisu literatury, jímž autoři recenzovaný svazek doplnili.

publikace o vlastních dějinách českých zemí v tomto významném období české historie, které mělo dalekosáhlé důsledky pro pozdější vývoj. Právě ono však může mít velice inspirativní dosah pro polskou historiografii, a to nejen z důvodu komparace dvou sousedících společenství, ale také se zřetelem k postavení českých zemí po roce 1526 ve vlivové oblasti habsburské monarchie, což z nich činilo podstatného hráče v obecných procesech evropského a zvláště středoevropského vývoje. Třebaže jazyk studií nemusí znamenat zásadní překážku pro polskou recepci badatelských výsledků českých historiků, přece jen se k polským čtenářům snáze dostanou překlady jejich prací do polštiny a tím spíše se zvyšuje naděje na jejich trvalý vstup do vědeckého provozu.¹

Výše zmíněné úvahy se ovšem jen v malé míře týkají autora recenzované knihy. Jaroslav Pánek už po léta udržuje s vědeckými centry polských historiků živé a tvůrčím způsobem inspirující kontakty, bohaté plody jeho výzkumné činnosti představují předmět autentického polského zájmu a řada jeho prací již byla čtenářům zpřístupněna v překladu do polštiny.² Nicméně tyto výsledky jsou většinou roztroušeny po různých periodikách a kolektivních dílech, což nikterak neusnadňuje jejich celkové poznání. Je proto nutné ocenit iniciátory publikace, shromažďující množství studií v jednom svazku, a zvláště jejich autora za zpřístupnění textů v této podobě.

Svazek s názvem *Czechy a Polska na progu czasów nowożytnych* (České země a Polsko na prahu novověku) zahrnuje celkem 35 rozprav, studií a esejů, z nichž 27 již bylo v polštině publikováno, tři představují překlady prací zveřejněných dosud v češtině a dalších pět je otištěno poprvé.³ Široce pojatá tematická rozmanitost, která odpovídá počtu textů, vedla autora k jejich uspořádání do pěti oddílů. První se soustřeďuje na společné dějiny Čechů a Poláků; ve druhém najdeme řadu zajímavých postřehů, týkajících se vzájemného nazírání dvou národů na „toho druhého“, a to nejen ve dvoustranných vztazích, ale i v širě pojaté evropské perspektivě; další, nejrozsáhlejší oddíl s dvanácti texty je věnován charakteristice společnosti a právního systému českých zemí, zejména v předbělohorské době; čtvrtý oddíl obsahuje portréty čtyř českých panovníků (Ferdinanda I., Maxmiliána II., Rudolfa II.

- 1 V této souvislosti stojí za zmínku nedávno vydaná práce českého historika Radka FUKALY, *Dramat Europy. Wojna trzydziestoletnia (1618–1648) a kraje Korony Czeskiej*, Wrocław 2015.
- 2 Mj. monografie Jaroslav PÁNEK, *Wilhelm z Rožemberka. Polityk pojednania*, Opole 2007. Podrobněji o díle J. Pánka a o jeho spojení s polskou historiografií píše Marceli KOSMAN v předmluvě k recenzované knize (*Przedmowa*, s. 7–23).
- 3 Původní místa publikace jednotlivých kapitol uvádí ediční poznámka na s. 624–627. Až po vydání recenzované knihy vyšly tiskem konferenční sborníky, pro něž byly původně určeny články *Obrona Zachodu. Królestwo Czech w walce przeciw ekspansji osmańskiej* (Czechy i Polska między Wschodem i Zachodem – średniowiecze i wczesna epoka nowożytna, red. Tomasz Ciesielski – Wojciech Iwańczak, Warszawa 2016, s. 175–198) a *Czeskie badania nad dziejami Polski na progu trzeciego tysiąclecia* (Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej, red. Roman Baron – Roman Madecki – Jan Malicki et al., Praha 2016, s. 59–76). Zde je vhodné zmínit i nejnovější studii J. Pánka, publikovanou v Polsku, ale již nezahrnutou do recenzované díla: *Emigracja religijna z Czech w XVI-XVIII wieku: indywidualne decyzje – masowe przemieszczenia*, in: *Elity i masy w społeczeństwach Czech i Polski w średniowieczu i wczesnych czasach nowożytnych*, red. Agnieszka Januszek-Sieradzka et al., Lublin 2016, s. 341–363.

a „zimního krále“ Fridricha). Poněkud jiné je pojetí textů v pátém oddílu. Ačkoli i zde se zásadním způsobem odráží problematika raného novověku, stává se tu pro autora podkladem k širším úvahám o integrační funkci humanitních věd, o komplexnosti historie, o současné politické kultuře a úloze historiografie při jejím utváření, o problémech a perspektivách našeho oboru v Česku a v Polsku. Najdeme tu stati věnované současným humanitním vědám v obou zemích i jejich úloze při hodnocení současnosti a perspektiv spjatých s podílem obou národů na utváření vývojových trendů sjednocující se Evropy.

Autor upozorňuje na skutečnost, že i v oblasti vědy a jejího příštího vývoje panuje velká nejistota, přičemž J. Pánek – ostatně aktivní účastník různých mezinárodních vědecko-organizačních struktur a jednání – píše, že se tak děje především proto, že „není zřejmé, do jaké míry Evropská unie bere vážně své proklamace o všestranném vědeckém rozvoji a že se navíc objevují pochybnosti, zda je současný způsob řízení vědy a vysokého školství správný. Stále silněji se ozývají hlasy o jeho devastujících důsledcích“ (s. 451). Přesto nezávisle na samotném hodnocení prosazujících se vývojových trendů, stál a stojí před humanitními vědami obrovský úkol „harmonizace mezilidských a mezinárodních vztahů“, což nemohou zvládnout jiné disciplíny. Vyžaduje to mj. prohloubené porozumění vlastní identitě, ale také poznání specifických rysů jiných národů a civilizací, aby mezicivilizační dialog mohl přinášet co nejlepší plody. Odtud vychází autorův postulát, že národní kulturu je třeba pojímat jako výsledek mezinárodní interakce. „Jestliže důkladně poznáme vzájemná sepětí“ – píše – „a uvědomíme si, že kultura našeho národa je výsledkem vzájemného působení jejích nositelů v interakci se sousedními i vzdálenějšími národy, nebudeme mít důvod, abychom stavěli tuto kulturu a její zájmy do opozice vůči jiným kulturám“ (s. 456). A co více, bude to umožňovat v ještě větší míře poznávání a definování vlastní identity, jejího rozvíjení a kultivaci. „Sdílená identita“, uzavírá J. Pánek, „je naším údělem.“

Sluší se věnovat pozornost některým metodologickým postulátům, které J. Pánek formuluje v nové situaci historických věd ve stati *Historycy środkowoeuropejscy w Unii Europejskiej*, jejichž cílem se má stát obrana proti snahám o „využívání historie k rozpoutání vnitropolitických a obzvláště pak mezinárodních konfliktů“. Autor se tu nejčastěji odvolává na český kontext, spojený s tamní diskusí o problematice tzv. „vyhnání sudetských Němců“, avšak mnoho případů, potvrzujících jím formulované teze, lze snadno nalézt v řadě dalších zemí střední Evropy, Polsko nevyjímaje. Jednou ze základních otázek je v tomto případě zobecnování historického vědomí, vycházejícího z vědeckého přístupu a konstruovaného na principu odpovědnosti za dosažení koexistence většinové společnosti se společenstvími „hierarchicky níže postavenými i rovnocennými“. Ve vztahu k obrazu minulosti, aspirujícímu na získání širšího společenského dosahu, je třeba klást vyšší společensko-kulturní nároky, aby nebyl budován na úzkém výseku zachytitelné reality a nevycházel jen ze zkušeností drobných skupin, navíc ze svědectví vysoce emocionálně zabarvených.

Zvláštní význam má toto autorovo stanovisko při interpretaci dějin Evropy. Středoevropské země sice nejsou v dosavadních pokusech o celkové pojetí evropských dějin opomenuty, zároveň však není pochyb o tom, že se tyto syntézy opírají o historii západoevropských mocností. Před historiky ze středoevropských zemí stojí tudíž úkol obohacení této „integrované evropské paměti“. Toho však nelze dosáhnout pomocí dodatečného „navršení faktografie“,

nýbrž „prostřednictvím vyjasnění vlastního pohledu na dějiny svého makroregionu a poté začleněním tohoto pohledu do velké evropské historie“. Cestu k tomuto cíli vidí Jaroslav Pánek v „zevrubně podloženém zdůraznění specifických rysů ve vývoji středoevropských zemí, které obohatily celou evropskou civilizaci“ (s. 474). Uvědomuje si, že tu nepůjde o snadný ani krátkodobý úkol, a navrhuje proto zintenzívnění již zahájené spolupráce badatelů v této části Evropy a připisuje mimořádně závažnou úlohu polské historiografii, která zaujímá „ve střední, popřípadě středovýchodní Evropě jednoznačně vedoucí pozici“ (s. 465).

Polského čtenáře bezpochyby upoutají dvě do tohoto oddílu začleněné stati, věnované zájmu české historiografie posledních let o problematiku polských dějin. České bádání se v tomto období vyvíjelo spíše v analytickém než v syntetickém směru, a to ve dvou proudech. První z nich pojímá dějiny Polska jako součást evropských a obecných dějin, druhý se zaměřuje spíše na česko-polské vztahy v různých historických epochách. Autor oceňuje vcelku optimisticky růst zájmu o dějiny Polska v českých zemích, třebaže podle jeho hodnocení není toto bádání dostatečně koordinováno. Vysokého uznání se od něho dočkala spolupráce českých a polských historiků, která přináší výsledky „nejen v kontextu nových badatelských výsledků a rozšiřování znalostí, ale také při prohlubování vzájemného porozumění. Naprosto nezastupitelnou roli hraje při společné činnosti ve vědecké diplomacii, jejímž cílem je zvýraznění přítomnosti historiků z obou zemí a také podílu středoevropské historie na evropské a světové scéně“ (s. 541).

Téma střední Evropy jako problém koexistence a nadstátní integrace, objevující se v českém politickém myšlení od středověku, je trvale přítomné také ve výkladu Jaroslava Pánka o raně novověké problematice, jež představuje rozhodující část recenzované knihy. Rozebral zvláště dvě z těchto koncepcí. První z nich byla nastíněna v díle českého aristokrata Jana Zajíce z Házmburka, jehož *Sarmacie* podala vizi střední Evropy jakožto křesťanského antiosmanského společenství, opírajícího se o protiturecký spolek katolických křesťanů. Ve ztotožnění s habsburským programem rekatolizace obyvatel českých zemí a po přehodnocení českých dějin v tomto duchu spatřoval Zajíc možnost harmonického vztahu mezi Čechy a Němci; zároveň při bezkonfliktních vztazích s Poláky a Uhry viděl naději na vytvoření protiturecké koalice, schopné společnými silami se postavit proti vnějšímu „pohanskému“ nepříteli.

Od této vize českého aristokrata se zásadním způsobem lišila o dvě až tři generace později vzniklá koncepce střední Evropy, zformulovaná ve slavné České konfederaci z 31. července 1619. Měla se opírat o protihabsburskou opozici, vojenskou solidaritu vůči vnějšímu ohrožení, zdůraznění převahy stavů nad panovníkem, rovnoprávnost všech členských zemí a vyřešení konfesijních sporů ve prospěch evangelické většiny společnosti. Nutno zdůraznit, že kromě zemí České koruny se k tomuto svazku připojily také Horní a Dolní Rakousy, přičemž konfederace zůstala – alespoň teoreticky – otevřená i pro ostatní části Rakous a pro Uhry. Tato stavovská vize politického uspořádání střední Evropy se ovšem zhroutila po střetu s habsburskou mocí na Bílé hoře v listopadu 1620. Nic to však nemění na skutečnosti, že *Confoederatio Bohemica* z roku 1619 může být pokládána za „první moderní ústavu českého státu“ (s. 184).

Málo známé stránky z dějin českých zemí odkrývá autor před polským čtenářem zvláště v oddílu věnovaném společnosti a právnímu zřízení českého státu. Z nich je vidět,

jak nedostatečně si polská historiografie zatím uvědomuje rozdíly v podobě společenských struktur v porovnání s tím, co je známo z území Rzeczypospolité. Kolem roku 1600 čítaly země České koruny kolem tři a půl milionu obyvatel, rozrůzněných – stejně jako v celé Evropě – z hlediska stavovské příslušnosti. Zvláštností českých zemí byl poměrně velmi nízký podíl privilegovaných stavů. Stavovský a rytířský zahrnovaly pouze kolem jednoho procenta celkového počtu obyvatelstva. Naproti tomu vysoké úrovně dosáhly české země z hlediska urbanizace. Jen v Čechách a na Moravě bylo na přelomu 16. a 17. století kolem 750 měst a městeček (včetně 45 měst královských) a v celém českém státě – včetně Slezska a Lužic – bylo minimálně kolem tisíce městských lokalit, v nichž sídlil zhruba milion obyvatel. Byla to města na různém stupni vývoje městských struktur a rozdílné právní podřízenosti, z čehož vyplývalo, že jednotlivé městské obce se na veřejném životě podílely odlišným způsobem. Všeobecně však měšťané všude, s výjimkou lokální úrovně, sehrávali méně významnou úlohu než šlechta, zvláště pak v oblasti výkonné moci. Pod vlivem koordinované činnosti habsburské královské moci a šlechty slábla pozice měst ve sféře legislativy (sněm) a soudnictví. Prestižním úspěchem měšťanů bylo jejich zastoupení v direktorských vládách z let 1609, 1611 a 1618–1619, ale ani to podstatným způsobem nezměnilo postavení městského stavu, stále více zatlačovaného šlechtou.

Zásadní rozdíly v porovnání s Polskem se týkaly také základních ústavních institucí. Český sněm se lišil od polského nejen účastí kurie královských měst, jejíž význam soustavně slábl, ale především skladbou, vnitřní organizací a způsobem fungování. Již na prahu novověku ztratily na významu krajské sjezdy, protějšek polských sněmů (sejmiki). Posílilo to sice pozici zemských sněmů, avšak na vyšších úrovních politického systému působily ještě jiné instituce, které konkurovaly zemským sněmům. Účastníci sněmů v Čechách a na Moravě nebyli voleni, teoreticky měl právo zasedat v panské a rytířské kurii každý dospělý šlechtic, který měl v zemi alodiální statek a inkolát. Fakticky však na sněmovní porady v Čechách přijíždělo kolem stovky a na Moravě jen několik desítek šlechticů, což je v porovnání s polskými sněmy naprosto nepatrné číslo. Zvláštní místo v celém reprezentativním systému zaujímal generální sněm, sdružující zástupce všech pěti korunních zemí.

Pravidelným předmětem sněmovních jednání se kromě daní stávaly záležitosti spojené s obranou, zvláště v době zesíleného ohrožení ze strany Turků, kteří po případném dobytí zbytku Uher mohli ohrozit země České koruny. K tomu došlo zejména v letech 1566 a 1594. Reálné ohrožení se stalo podnětem ke svolání zemské hotovosti, která je známa i z Polska, ale která v českých zemích fungovala jinak. Zahrnovala všechny stavy a v případě šlechty byla svolávána podle deklarované hodnoty majetku, ve městech podle počtu domů, venkov se podílel zdaněním podle počtu osedlých. V případě, že se válečné výpravy účastnil král nebo jiný představitel vládnoucí dynastie, měli se na ní podílet všichni páni, rytíři a měšťtí erbovníci. Třebaže válečný význam takovéto zemské hotovosti nebyl příliš velký, podle Pánkova názoru „organizace protiosmanské obrany umožňovala českým zemským úředníkům prosazovat vlastní koncepci vojenství, opírající se o skladbu starého českého státu“ (s. 340). V době rostoucího napětí mezi českými stavy a habsburskými panovníky si tato politická funkce zemské hotovosti zaslouží zvláštní zdůraznění.

Vraťme se ještě k některým aspektům díla, spjatým se společnou minulostí Čechů a Poláků. Jako zvláště zajímavá se jeví kapitola věnovaná proměnám modelu sousedství a vzájemného soužití obou národů v již více než tisícileté historii. Autor, nazírající problematiku z českého hlediska, vyděluje sedm období, v nichž vystihuje měnící se dynamiku těchto vztahů, vedoucí k vytváření jejich – pro historika postižitelných – specifických rysů a modelů. Nejpriznivěji oceňuje 15. a 16. století, kdy došlo k projevům přátelství na evropské scéně a k vzájemné výměně kulturních rolí. Po Bílé hoře nastal výrazný úpadek významu sousedství, podmíněný mj. politickou situací obou států a z ní plynoucími zájmovými rozdíly. Toto období trvalo až do obnovení obou států po první světové válce.

Polský čtenář zajisté zaměří zvláštní pozornost na studii *Polska i Polacy w oczach Czechów na progu nowego wieku* (v polštině by ovšem bylo správnější *na progu czasów nowożytnych*). Mezi různorodými zdroji informací, jaké měli Češi v 16. století k dispozici, se patrně největší oblibě těšila česká verze díla Sebastiana Münstera *Cosmographia universalis*, která v překladu a s doplňky Zikmunda z Puchova vyšla v Praze roku 1554 jako *Kozmografia česká*. Vědomí společného původu Slovanů se stalo pro českého renesančního učenice východiskem k představení Poláků jako národa příbuzného Čechům a jiným Slovanům, což se odráželo mj. v blízkosti jazyků. Polák je tu charakterizován fyzickou krásou, odvahou a bojovností, ale také zbožností, šlechetností, vstřícností a moudrostí. Negativními vlastnostmi obyvatel země nad Vislou tu jsou nedostatek „příkladných a věrných vůdců“, sklon k opilství, prostopášnosti a cizoložství, ačkoli Poláci „nejsou tak nestoudní jako jiní“. Autor *Kozmografie* české byl přesvědčen o dějnotvorné úloze Poláků v boji za záchranu před expanzí Osmanské říše. „Tento první a na počátku novověku neúplnější“ – jak spis hodnotí J. Pánek – geografický a historický výklad o Polsku a Litvě poskytl českému čtenáři solidní soubor informací o zemích a národech, obývajících země a regiony na severovýchod od Čech. Polsko bylo představeno jako země, v níž panoval národnostní a náboženský pluralismus, blízký vývoji zemí České koruny. Pozitivní názory na Polsko nechyběly ani v jiných českých pramenech, které se v knize staly předmětem Pánkovy analýzy. Jejich názory shrnuje autor takto: „Etnogenetický mýtus a s ním spjaté vědomí jazykové, kulturní, historické a teritoriální blízkosti patřily v období 16. a na počátku 17. století k převažujícím prvkům českého nazírání na Poláky, přinejmenším v té části stavovské společnosti, jejíž názory jsme schopni zachytit“ (s. 63).

Ve stručné recenzi nelze poskytnout úplný přehled problémů a témat, které se staly předmětem zájmu autora recenzované knihy. Objevuje se v ní mnohem více témat, dotýkajících se bezprostředně historie Polska a jejího místa ve vědomí Čechů předbělohorské doby, jako například otázka české účasti v politickém zápasu v Polsku v době prvních bezkráloví, spjaté s postavami Viléma z Rožmberka a olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského, či přítomnost polské tematiky v českých týdenních novinách a v dobové korespondenci. Polský čtenář obohatí své vědomosti o výsledcích českého historického bádání, vztahujících se k historické polonistice, o dějinách samotných Čech, ale také o dilematech a vývojových trendech současné české historiografie. Dodejme, že knihu uzavírá *sui generis* shrnutí celého díla, určené pro anglofonní čtenáře, které obrací zvláštní pozornost k místu českých zemí a Polska v dějinách střední Evropy.

Již mnohaletá přítomnost Jaroslava Pánka v historické kultuře Polska, jeho rozmanité kontakty s polskými historickými centry, diskuse a polemiky nalezly v knize Čechy a Polsko na prahu novověku své vyvrcholení a svébytný souhrn. Studie začleněné do této publikace, představující plody dlouholetého bádání a úvah, jsou zároveň podány sdělným literárním jazykem, s bohatou faktografickou dokumentací. Představují četbu poučnou, inspirující, nezdědky přímo strhující. Kniha zaujme trvalé místo nejen mezi díly české historiografie, neboť staví autora mezi historiky, kteří se zasloužili o poznání naší společné minulosti tak jako Jaroslav Bidlo či Josef Macůrek, ale obohatí rovněž historiografii polskou.

Henryk Gmiterek

Marek VLHA

Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století

(= Knižnice Matice moravské, sv. 43)

Brno, Matice moravská 2015, 422 s., ISBN 978-80-87709-13-9.

Marek Vlha vydal modifikovaný text svojí doktorské disertace obhájené na Masarykově univerzitě v Brně. Nepokusil se jako většina jeho předchůdců sledovat českou emigraci do Ameriky v delším časovém horizontu, ale věnoval se problematice formativní fáze české krajanské komunity ve Spojených státech v poměrně krátkém časovém období, jež vymezuje polovinou a koncem sedmdesátých let devatenáctého století. Autor založil práci především na výzkumu v českých i amerických archivech a knihovnách. Pátral v jejich sbírkách novin a časopisů a rukopisných fondech. Snad nejlepším příkladem je zde knihovna Náprstkova muzea s možná nejrozsáhlejší kolekcí krajanského tisku a s impozantním souborem rukopisných pramenů.

Publikace je dalším titulem k problematice, jež nemá v českém prostředí jen odbornou dimenzi, čemuž odpovídá i poměrně skromný rozsah příslušné bibliografie. Až do roku 1918 a poté zase od roku 1938 fakticky až do roku 1989 představovala emigrace, především emigrace do Spojených států také, nebo možná hlavně, politický problém. To se projevovalo i v přístupu akademického světa k tomuto fenoménu. Vlha zmiňuje tuto otázku v úvodu textu, který je vyčerpávajícím a fundovaným pohledem na základní problémy studia vystěhovalectví, jak je reflektují čeští (českoslovenští) a američtí autoři jakož i přehledem prací k problematice emigrace do Spojených států, jak československých a českých, tak amerických autorů. Nejde zde v žádném případě o stovky knižních, ale ani časopiseckých titulů, což je pochopitelné právě v kontextu pohledu na českou emigraci a exil zmiňovaný výše.

Podle Vlhy je za menším počtem prací věnovaných problematice emigrace do USA českých autorů publikovaných po roce 1970 třeba vidět politický tlak resp. nezáměr studium této problematiky podporovat, či řečeno Vlhovými slovy: „V době normalizace se tak česká historiografie vzhledem k výzkumu emigrace do Nového světa opozdila nejen za zeměmi západní Evropy, ale i Polskem či slovenskou částí republiky.“ (s. 23) Sám ovšem píše i o nepřilíh „uspokojivém pohledu“ na výsledky bádání celého období 1948–1989, což ale neplatí jen pro bádání o české emigraci do Spojených států, ale také o americké historii vůbec. Hlásí se potom k výsledkům práce dvou českých historiků, Františka Kutnara

